

340. výročí narození knížete Gundakara z Liechtensteina

Mladší z bratrů knížete Karla I. se proslavil jako císařský diplomat, rádce a nejvyšší hofmistr. Roku 1633 dosáhl povýšení svých panství Moravský Krumlov a Uherský Ostroh na titulární říšské knížectví „Liechtenstain“, tedy o 86 let dříve, než vzniklo Lichtenštejnské knížectví na horním toku Rýna.

PAVEL JUŘÍK

Gundakar (30. ledna 1580–5. srpna 1658) se narodil jako nejmladší syn z devíti dětí Hartmana II. z Liechtensteinu (1544-1585) a jeho manželky hraběnky Anny z Ortenburgu. Nejznámější z jejich synů je bezesporu kníže Karel I., ale také mladší Maxmilián a nejmladší Gundakar zanechali v dějinách zřetelné stopy.

Konverze ke katolictví a rodinná smlouva

Rodina Hartmana II. byla protestantská, ale jeho synové změnili náboženskou orientaci rodu, když postupně konvertovali ke katolictví. Jako první tak pragmaticky učinil Karel roku 1599, následován o rok později bratrem Maxmiliánem a roku 1602 Gundakarem. To jim všem otevřelo dveře k nejvyšším úřadům na císařském dvoře i v zemské správě.

Gundakar z Liechtensteina byl významným císařským politikem a diplomatem

Další zásadní změnou bylo uzavření nové rodinné smlouvy, kterou všichni tři bratři uzavřeli dne 23. 7. 1598 na Karlův návrh. Bratři si podle ní rodový majetek rozdělili rovným dílem. Nejstarší Karel získal panství Valtice a Herrenbaumgarten (s příjmy 98.163 zlatých), Maxmilián získal panství Rabensburg a Hohenau (s příjmy 98.688 zlatých) a Gundakar dostal panství Wilfersdorf a Ringelsdorf (s příjmy 97.688 zlatých). Panství Lednice a dva domy ve Vídni dostala k doživotnímu užívání jejich matka, po její smrti připadly k valtickému panství.

Karel I. byl dobrý organizátor a hospodář a uvědomoval si, že pro udržení celistvosti rodového majetku by bylo vhodnější vytvořit z rodinného majetku fideikomis na seniorátním principu. Podařilo se mu dosáhnout dohody s bratry a 29. 9. 1606 byla ve Valticích uzavřena nová dohoda. Na jejím základě byl v liechtensteinském rodu zaveden fideikomis, který přebíral do správy prvorozený syn vládnoucí linie. Pokud takový nebyl, seniorem rodu se stal nejstarší žijící muž z dalších dvou linií. Práva vladaře rodu a prvorozeného mezi prvorozenými získal Karel I. z Liechtensteina. Vladař získal i právo řešit spory mezi členy rodu. Tato dohoda prospěje Gundakarovým vnukům.

Kníže Gundakar z Liechtensteina s městem a zámek Moravský Krumlov v pozadí

Diplomat a vojevůdce

Také nejmladší Gundakar z Liechtensteinu získal po své konverzi na katolické náboženství významné dvorské a zemské úřady. Již od roku 1599 byl ve službách arcivévody Matyáše, pod kterým bojoval v Uhrách. Později byl zemským hejtmanem v Dolním Rakousku (1614–1617), u dvora zastával funkci hofmistra císařovny Anny.

Po pražské defenestraci roku 1618 byl Gundakar vyslán do Slezska, kde měl zabránit připojení slezských stavů do českého povstání (úkol se mu nepodařilo splnit). Na počátku roku 1619 pak informoval různé německé panovnické dvory jako vyslanec o smrti císaře Matyáše. Současně hledal pro Ferdinanda II. vojenskou podporu pro boj proti českým povstalcům. Je kuriozitou, že během této cesty navštívil i falckého vévodu a kurfiřta Fridricha, budoucího českého (tzv. zimního) krále.

Když bylo tzv. české povstání v listopadu 1620 poraženo, byl Gundakar pověřen potrestáním jejich spojenců v Horních Rakousích. V letech 1620–1623 byl prezidentem císařské dvorské komory, v roce 1621 byl jmenován skutečným tajným radou a v roce 1623 získal knížecí titul, společně s prostředním bratrem Maxmiliánem (nejstarší Karel I. byl knížetem již od roku 1608).

O dva roky později se nakrátko stal císařským nejvyšším hofmistrem, ale pak ho z této funkce intrikami odstranil jeho politický sok kníže Jan Oldřich z Eggenbergu předseda tajné rady císaře a majitel rozsáhlých panství v jižních Čechách (Český Krumlov, Prachatice ad.). Kníže z Eggenbergu podporoval u dvora Albrechta z Valdštejna a byl zapojen i do tzv. mincovního konsorcia, které s Valdštejnem, Eggenbergem, Karlem I. z Liechtensteina a dalšími vydělávalo na ražbě „zlehčené“ stříbrné mince.

Gundakar se proto připojil k Valdštejnovým odpůrcům u dvora. V roce 1634 se střetl osud knížete Gundakara s Valdštejnovým. Dne 10. ledna 1634 totiž poslal generál Ottavio Piccolomini do Vídně své první udání na Valdštejna. Již 15. ledna Gundakar z Liechtensteinu napsal císaři slavné memorandum, ve kterém ho vyzýval, aby Valdštejna odstranil.

O tři dny později císař jmenoval tříčlennou komisi ve složení Jan Oldřich z Eggenbergu, Maxmilián z Trauttmansdorffu a Anton Wolfradt, kteří měli situaci posoudit a navrhnout další kroky. Císař pak 21. ledna vydal tajný patent, kterým Valdštejna zbavil generalátu a umožnil jeho fyzickou likvidaci. K jeho zavraždění pak došlo o měsíc později 25. února 1634 v Chebu. Později Gundakar Valdštejnovu zradu císaře zpochybňoval.

Knížectví „*Liechtenstain*“ v Moravském Krumlově

Na protest proti svému odstranění z nejvyšší politiky u dvora Gundakar z Liechtensteinu odešel na své statky na Moravě a věnoval se jejich správě a zvelebování. Jeho moravský majetek tvořila panství Moravský Krumlov a Uherský Ostroh, která výhodně koupil v roce 1622 od císaře za 300.000 zlatých (jejich hodnota byla dvojnásobná). Zápis do zemských desek byl proveden až v roce 1625.

Prestižního úspěchu kníže Gundakar dosáhl v roce 1633, když jeho statky Moravský Krumlov (něm. *Mährisch-Kromau*) a Uherský Ostroh (něm. *Ungarisch-Ostra*) císař povýšil na titulární říšské knížectví „*Liechtenstain*“. Moravský Krumlov se stal sídelním městem tohoto knížectví a byl podle něj přejmenován. Proti tomu se ale postavili na nečekaně tvrdý odpor stavové Markrabství moravského, protože se jednalo o zásah do zemských práv.

Stavové odmítli provést příslušný zápis v pozemkových knihách, i přes opakované žádosti, a nakonec i příkazy a výhrůžky císaře. Takže knížectví „*Liechtenstein*“ zaniklo ještě roku 1658, tedy za Gundakarova života a město se vrátilo ke svému původnímu názvu.

Kníže Liechtenstein prosazoval na svých panstvích katolickou víru a podporoval zde i rozvoj školství. Proto roku 1636 pozval do města školní řád mnichů piaristů, kteří sídlili v bývalém augustiniánském klášteře. Ti zde založili kolej a latinskou školu. Po jejich zničení švédskými vojsky roku 1646 byl klášter opuštěn a teprve o 11 let později ho získala paulánská kongregace eremitů. Po požáru v roce 1630 dal kníže přestavět farní kostel Všech svatých.

Znak města Moravský Krumlov

Gundakar měl pochopitelně zájem na prosperitě svých panství a na obnově Moravského Krumlova, který roku 1645 na půl roku okupovala švédská armáda (okupovala i Uherský Ostroh). Jeho tehdy hlavní rezidenci značně poškodili a vyrabovali. Např. v roce 1635 vydal tzv. městský řád práv a svobod měšťanů a podporoval rozvoj cechů (řemesla). Listinou z roku 1644 kníže Gundakar udělil Moravskému Krumlovu nový městský znak, když k dosavadnímu byl přidán jednoduchý erb Liechtensteinů (zlatě a červeně půlený štít).

Gundakar získal roku 1633 pro Moravský Krumlov právo pořádat týdenní, dobytčí a výroční trhy. Brzy poté byly povoleny další dva trhy na a to na sv. Filipa a Jakuba (1. května) a na sv. Martina (11. listopadu). Od roku 1637 se mohly v městě konat ještě další dva nové trhy, na den sv. Fabiána a Šebestiána (20. ledna) a na den sv. Bernarda (20. srpna). Tyto trhy byly významné pro obchod a pro odbytky výrobků moravskokrumlovských řemeslníků, které kníže podporoval.

Rodinný život

Gundakar z Liechtensteina se 15. 8. 1603 oženil s Anežkou hraběnkou z Ostfrieslandu (1. 1. 1584 – 28. 2. 1616), se kterou měl deset dětí, z toho pět synů. Dva roky po její smrti se v roce 1618 oženil s o 20 let mladší vévodkyní Alžbětou Lukrécie Těšínskou (1. 6. 1599 - 19. 5. 1653), dcerou posledního těšínského vévody Adama Václava a Alžběty Kurlandské. Tento sňatek prosazoval jeho bratr Karel I. vévoda opavský a krnovský, který tím chtěl posílit pozice rodu ve Slezsku. Současně to pro Liechtensteiny byl prestižní sňatek s významným vévodským rodem.

Jejich manželství bylo ale bohužel bezdětné a nebylo šťastné. O tom svědčí i skutečnost, že od roku 1626 manželé žili odděleně. Po manželčině smrti roku 1633 nezískal kníže těšínské vévodství, na

které měl nárok. Císař se totiž obával rostoucí moci Liechtensteinů, a tak trval na tom, aby vévodství přešlo na českého krále jako odumřelé léno.

Gundakar svými syny založil vedlejší tzv. **Gundakarovy linie**. Po vymřelí tzv. Karlovy linie v roce 1712 se jeho větev stala hlavní a z ní pochází i současný vládnoucí kníže Hans-Adam II. Připomeňme zde Gundakarova syna Hartmanna (1613-1686), který byl císařským důstojníkem. Z jeho manželství s Elisabethou rozenou hraběnkou Salm-Reifferscheidtovou se narodil požehnaný počet 21 dětí!

Gundakarovy zámky na panstvích Uherský Ostroh a Wilfersdorf

Z nich Gundakarův vnuk kníže Antonín Florián (1565-1721) dosáhne roku 1719 spojení alpských panství Schellenberg a Vaduz a jejich povýšení na skutečné říšské knížectví „*Fürstentum Liechtenstein*“. Současně se od Gundakarovy větve roku 1771 oddělí vedlejší větev tzv. sekundogenitura sídlící na Moravském Krumlově, a to knížetem a známým vojevůdcem Karlem Boromejským z Liechtensteinu (jeho krásná manželka Marie Eleonora postaví v roce 1789 v Moravském Krumlově rodinnou hrobku). Tato linie vymře roku 1908 knížetem Rudolfem, nejvyšším hofmistrem císaře Františka Josefa I.

Pramen: Pavel Juřík, Liechtensteinové, Historie a sídla knížecího rodu, Libri 2015

Kolektiv, Moravský Krumlov ve svých osudech, Muzejní a vlastivědná společnost (Brno), 2009